

etwa 1,6-dichloro-fructose. Einige dieser Abbauprodukte sind noch nicht hinreichend in ihrer Wirkung auf den Menschen erforscht;

- die Reinheit von Sucralose beträgt nur 98 Prozent, das heißt zu 2 Prozent sind andere Substanzen enthalten, etwa Methanol oder in Spuren auch Schwermetalle (Blei, Arsen und andere). Manche dieser Verunreinigungen könnten – in größeren Mengen – schädliche Auswirkungen auf den menschlichen Organismus haben;

- Sucralose und seine Abbauprodukte werden mit Urin und Kot ausgeschieden; die Auswirkungen auf die Umwelt und andere Lebewesen sind unbekannt;

- erste Untersuchungen zeigen eine appetitanregende Wirkung, die nicht sinnvoll im Einsatz für Diäten wäre.

Weitere Studien werden erst endgültig klären können, ob von Sucralose eine Gefährdung für den Menschen oder seine Umwelt ausgeht. Aufgrund der geringen Mengen, in denen Sucralose eingesetzt werden muss sowie aufgrund dessen hoher Stabilität könnte dieser Süßstoff ein ernsthafter Konkurrent zu Aspartam – dem meistverwendeten Süßstoff im Bereich der Diät Drinks – werden. Auf Cola light und ähnliche Getränke fallen 70-80 Prozent des gesamten Süßstoffumsatzes, der insgesamt mit einem Umsatzvolumen von 1,5 Milliarden US\$/Jahr zu Buche schlägt. Man darf gespannt sein, ob Sucralose sich ein Stück von diesem süßen Kuchen abschneiden können wird.

УДК 821.161.3:[81'37+81'38]

Студ. Валкалоўская Я. І.

Навук. кір. ст. выкл. Русак В. У.

(кафедра беларускай філалогіі, БДТУ)

СЕМАНТЫКА-СТЫЛІСТЫЧНЫ ПАТЭНЦЫЯЛ ЭПІТЭТАЎ “ЗЯЛЁНЫ”, “СІНІ”, “ЧОРНЫ” Ў ПАЭМЕ ЯКУБА КОЛАСА «НОВАЯ ЗЯМЛЯ»

Колеравая лексіка выконвае адметную функцыю ў творах мастацкай літаратуры. Па-першае, светаўспрыманне мастака слова нярэдка з’яўляецца паменшанай праекцыяй традыцыйнага народнага светаўспрымання. Па-другое, у творах прыгожага пісьменства праз змены фарбаў, малюнкаў можа дэманстравацца дынаміка адносін да апісанай рэчаіснасці, успрыняцце з’яў, змены настрояў, пачуццяў. Мэта нашага даследавання – выявіць нацыянальна-культурную спецыфіку і ідыястылістычныя адметнасці функцыянавання каларатыўных эпітэтаў *зялёны*, *сіні*, *чорны* ў кантэксце паэмы Якуба Коласа «Новая зямля».

Нацыянальны пейзаж у Коласа паўстае як адзін з тыповых вобразаў, а таму не здзіўляе факт, што нярэдка ў паэме «Новая зямля» выкарыстоўваецца зялёны колер. Па словах Гётэ, менавіта гэты колер абазначае «рэальнае задавальненне». Гэта колер, які ў хрысціянскай традыцыі сімвалізуе надзею на несмяротнасць душы, а ў фальклоры – надзею ўвогуле (па асацыятыўнай сувязі – маладосць, рост). Псіхолагі лічаць, што зялёнае суцішае боль, гіпнатызуе, супакойвае, зніжае крывяны ціск, дапамагае пры бяссоніцы, нервовай раздражнёнасці.

Колераабазначэнне *зялёны* вядома яшчэ з праславянскай мовы – продку ўсіх сучасных славянскіх моў. Прыметнік *зялёны*, з дапамогай якога можна сёння абазначыць колер канкрэтнага прадмета, спачатку ўжываўся для наймення колеру раслін (лісця, травы). Зялёны звязаны з ніжняй сферай свету. Гэта колер травы і дрэў. У «Новай зямлі» сустракаем наступныя колеравыя характарыстыкі: *зялёная трава, зялёная страха лесу, зялёны шоўк травы, зялёнае збожжа, зялёны мох, зялёны сквер, зялёны клён, зялёныя дрэвы, зялёны луг* і да т. пад.

Зялёны колер, характэрны для нашай лясной краіны, выклікае ў паэта задавальненне, спакой, узнёслы настрой:

*Эх, луг шырокі! Як жывы, ты,
Травой мурожнаю закрыты,
Стані зялёны прада мною
І ззяеш дзіўнаю красою!*

Як паказала наша даследаванне, Якуб Колас найчасцей называе зялёны колер у раздзелах, напісаных у мінскім астрозе. У гэтым – прага псіхалагічнай устойлівасці, жаданне дзейнічаць настойліва і мэтанакіравана, нягледзячы на супраціўленне. Імкненне да псіхалагічнай раўнавагі пацвярджаецца вядомым выказваннем самога Якуба Коласа пра тое, што ў астрозе перад вачамі часта паўставалі малюнкi маленства, лесніковай пасады. Натуральна, гэтыя вобразныя бачанні былі «афарбаваны» пераважна ў зялёнае. Прыхільнасць Коласа да зялёнага колеру падкрэсліваецца і тым, што адпаведныя прыметнікі часта маюць памяншальна-ласкальныя суфіксы (*зелянюсенькія шаты, галоўкі зеляненькія* і г. д.). Колер спакою і раўнавагі быў жаданы і псіхалагічна неабходны для Якуба Коласа ў зняволенні.

Калі зялёны колер звязаны з ніжнімі сферамі свету, то *сіні* – напамін пра неба. Ва ўсходняй хрысціянскай культуры сіні колер успрымаўся як сімвал трансцэндэнтнага свету, асацыяваўся з

адвечнай боскай ісцінай. Сіні колер уваходзіць у лік тых, якія нясуць на сабе боскае зьянне. Па тэорыі Гётэ, гэта асноўны з пасіўных па эмацыянальным уздзеянні колераў, які выклікае пяшчотнае, але неспакойнае і тужлівае пачуццё. Ен «не наступае, а адыходзіць» [1, с.46].

У паэме «Новая зямля» эпітэт *сіні (блакітны)* для апісання неба таксама выкарыстоўваецца, але гэта не асноўная яго функцыя. Як паказаў праведзены аналіз, сіні колер у «Новай зямлі» перш за ўсё сродак стварэння малюнкаў ціхай пары, спрыяльнай для спакойнага роздуму:

*Ты міл і смуцен, як радзіма,
Як наша ціхая старонка,
Дзе смугі сіняя пялёнка
У летні час дымком звісае
І даль задумай спавівае.*

*Ўсплывае хмарка і другая
Над сіне-дымным небасхілам
І ў задуменні смутна-мілым
З нябёс блакітных пазіраюць,
Як бы дарогу выбіраюць*

Глыбіню сіняга колеру адзначаў рускі мастак В. Кандзінскі: «...дар паглыбленасці сустракаем мы ў сінім. Схільнасць сіняга да паглыблення настолькі вялікая, што яго інтэнсіўнасць расце менавіта ў больш глыбокіх танах і робіцца больш характэрнай унутрана. Чым глыбей робіцца сіняе, тым больш кліча яго чалавека да бясконцасці, абуджае ў яго прагу чысціні і, зрэшты, звышпачуццёвага» [2, с. 44]. Сустракаецца ў «Новай зямлі» **чорны** колер. Як вядома, ва ўспрыняцці беларусаў гэта традыцыйны колер бяды, гора, цяжару. Выбар чорнага сведчыць пра наяўнасць канфлікту, перашкод, нядобрыя прадчуванні:

*А над уласнай гаспадаркай
Варонай чорнаю закаркай
І цяжкі крыж пастаў над ёю;
Бывала, вернецца з дарогі,
Бяда і смех з яго, нябогі:
Сярдзіты, чорны, як махнуша*

Чорны колер Колас, што зразумела, выкарыстоўвае ў апісанні пажарычша, а таксама забруджанага памяшкання:

І ўсё згарэла дачысцютка,

*Прапала марна ў чорным дыме
Было ўсё чорна тут ад сажы,
Насілась густа пылу пража*

Але ў спалучэнні са словам зямля чорны колер мае зусім іншае значэнне: чорная зямля – урадлівая, спрадвечная мара беларускага селяніна:

*Міхал распісваў з жарам далей:
А чорны грунт – дванаццаць цалей!
– Зямля, брат, важна! ох, зямля!
Як сажы, чорная ралля*

Цікавы ў плане семантыкі эпітэта чорны наступны прыклад:

*Зайшла раз мова аб навуках –
Старых, даўнейшых – і іх штуках,
Аб кнігах з чорнаю пячацю,
Аб чараўніцтве, аб закліяці,
Аб розных хітрасцях і зману*

Чорная пячатка – знак чарадзеяства, чорнай магіі, у якую спрадвеку верылі нашы продкі.

Даследаванне паказала, што семантыка каларатыўных эпітэтаў сіні, зялёны, чорны ў «Новай зямлі» напрамую звязана з адвечным, традыцыйным успрыняццем пэўнага колеру беларускім народам. Выбар колераў Коласам абумоўлены нацыянальнымі прасторавымі вымярэннямі, своеасаблівымі ўяўленнямі, што ўзнікаюць і зберагаюцца на ўзроўні генетычнага кода нацыі і садзейнічаюць захаванню яе духоўнай сутнасці.

ЛІТАРАТУРА

1. Зеленецкий, А. А. Эпитеты литературной русской речи / А. А. Зеленецкий // Русская речь. – 1999. – №3. – с. 17.
2. Гёте, И. В. Об искусстве / И. В. Гёте. – М., 1975. – 623 с.

УДК 808.2:81'25

Студ. Бабылёва А. А.
Навук. кір. ст. выкл. Русак В. У.
(кафедра беларускай філалогіі, БДТУ)

ДА ПАСТАНОЎКІ ПРАБЛЕМЫ РЕДАГАВАННЯ ПЕРАКЛАДНЫХ ТЭКСТАЎ

Рэдагаванне – ёмісты працэс, які, як і любы іншы род прафесійнай дзейнасці, патрабуе кампетэнтнасці і адказнага стаўлення